

REZUMAT

Dreptul muncii și dreptul securității sociale: tranziții, consacărări, anticipări

(1990-2011)

Introducere: Opțiuni și configurări

Domeniile mele de cercetare sunt dreptul individual și dreptul colectiv al muncii, împreună cu dreptul securității sociale și dreptul social european, toate în cadrul mai cuprinzător al dreptului privat și, respectiv, public, românesc și a dreptului european.

Comunitățile și practicile de cercetare din științele juridice sunt, cum se știe, dependente de contextul instituțional și istoric. În cazul meu, activitățile de cercetare și cele universitare din cadrul Facultății de Drept a Universității din București le-am început imediat după anul 1990, adică odată cu inițierea și accelerarea schimbărilor de amploare din țară și de peste hotare. Căderea regimurilor comuniste din Europa, inclusiv din România, a fost urmată de tranziția post-comunistă est-europeană, dar și de tranziția mai amplă dinspre economia industrială spre cea post-industrială, odată cu extinderea valurilor globalizării. Un astfel de context istoric și-a pus în mod inevitabil amprenta asupra opțiunilor și rezultatelor cercetărilor juridice la care am participat și pe care le-am finalizat. Într-adevăr, schimbările de regim politic, de recodificare și de reorganizare a instituțiilor juridice din țara noastră au dominat întreaga perioadă de după 1990. În aceeași perioadă au început să se configureze și transformări instituționale de amploare - economice, politice, sociale, culturale – pe plan european și global. Este o perioadă de trecere: în economie - de la epoca industrială la cea post-industrială; în organizarea macrosocială - de la epoca statelor naționale la cea postnațională; în cultură - de la modernitate la post-modernitate. Toate acestea au fost și sunt asociate cu schimbări instituționale de amploare în conținutul și organizarea muncii, în relațiile de muncă și în codificarea relațiilor de muncă, în regimurile politicilor sociale și de securitate socială.

Perioada ce a urmat anului 1990 poate fi caracterizată printr-un dinamism fără precedent al dreptului muncii și al securității sociale, atât pe plan național sau european, cât

și pe plan global. Într-un astfel de context, cercetările mele juridice, din domeniile specificate, pot fi caracterizate sintetic prin următoarele opțiuni, contribuții și realizări:

A. reconfigurări ale codificării într-un tip nou de legislație națională a muncii și securității sociale;

B. analizarea raportului dintre dreptul național și cel european, precum și a jurisprudenței, în vederea aprofundării corespondențelor dintre reglementare și practica judiciară;

C. afirmarea dimensiunii europene a legislației românești în materia dreptului social.

Fiecare caracteristică sintetică rezultă, așa cum voi demonstra, din modurile în care am consacrat abordări, analize și rezultate publicate sau integrate în acte normative la a căror redactare am participat în mod direct.

Secțiunea I - Realizări științifice și profesionale

Realizările științifice și profesionale pot fi structurate în trei etape, în concordanță cu evoluția reglementării relației de muncă la nivel internațional, european și național. În continuare, prezint cele trei etape.

A. Deceniul 1990-2000: Reconfigurări ale codificării într-un tip nou de legislație națională a muncii și securității sociale

Contribuțiile proprii, în domeniile cercetării juridice specifice dreptului muncii și securității sociale, nu pot fi evaluate, cum spuneam, decât contextual, ținând cont de consacrările juridice ale perioadei și de cadrul național de funcționare a dreptului. Prin urmare, să considerăm mai întâi contextul. La nivel internațional perioada este marcată de creșterea credibilității și viabilității standardelor internaționale ale OIM¹, în special de implementarea conceptului de "muncă decentă", cu cele patru obiective de integrare la nivel internațional a politicilor economice și sociale². La nivel regional european, deceniul se remarcă prin transpunerea de către țările candidate, între care și România, a acquis-ului

¹ Convenția privind libertatea de asociere nr. 87 din 1948, Convenția privind negocierea colectivă nr. 98 din 1949; Munca forțată, Convenția nr. 29 din 1930 și 105 din 1957 privind abolirea muncii forțate; Egalitatea de șanse, Convenția nr. 100 din 1951, Convenția nr. 111 din 1958 și Convenția nr. 138 din 1973 privind vârsta minimă la angajare

² Convenția nr. 122 din 1964 privind politicile de angajare, Convenția nr. 81 din 1947 privind inspecția muncii, Convenția nr. 144 din 1976 privind consultarea tripartită, Convenția nr. 155 din 1981 și nr. 161 din 1985 privind protecția sănătății și securității în muncă, Convenția nr. 117 din 1962 privind politica socială, Convenția 95 din 1949 privind protecția salariului și Convenția 131 din 1970 privind salariul minim, Convenția 183 din 2000 privind protecția maternității, Convenția 14 din 1921 și 106 din 1997 privind repaosul hebdomadar

comunitar și adoptarea Strategiei Lisabona. Noul Tratat european de la Lisabona³ conține o serie de reglementări esențiale cu privire la dreptul muncii, și anume: articolul 39 EC (art. 45 TFUE) referitor la libertatea de mișcare a lucrătorilor; articolele 43 la 48 EC (art. 49-54 TFUE) cu privire la dreptul de ședere și stabilire; articolul 141 EC (art. 157 TFUE) privind egalitatea remunerației dintre bărbați și femei.

Din categoria reglementărilor primare, cea mai importantă în domeniul muncii o constituie articolul 13 EC (art. 26 TFUE) privind împuternicirea Consiliului de a lua măsurile ce se impun pentru înlăturarea discriminării pe criterii de sex, rasă, origine etnică, religie sau credință, handicap, vârstă sau orientare sexuală, și articolul 137 EC⁴ (art. 153 TFUE), potrivit cu care Consiliul este abilitat să adopte Directive pe care să le adreseze Statelor Membre în următoarele domenii: îmbunătățirea condițiilor de muncă; ameliorarea mediului de muncă prin protecția sănătății și igienei salariaților, informarea și consultarea salariaților; egalitatea de tratament dintre bărbați și femei la angajare și în muncă; securitatea și protecția socială a salariaților; protecția salariaților în cazul încetării raporturilor de muncă; reprezentarea și apărarea colectivă a intereselor salariaților și patronilor, incluzând codeterminarea; contribuția financiară pentru crearea și promovarea de noi locuri de muncă, fără prejudicierea dispozițiilor referitoare la fondul social.

Un alt set de dispoziții legale ce trebuie avute în vedere în dreptul european se referă la dreptul fundamental la muncă. Dispozițiile sunt cuprinse în Carta Socială Europeană, semnată în 1961 la Torino, și Carta drepturilor fundamentale a U.E. din 2000, care stabilesc principiile pe care trebuie să se fundamenteze și să funcționeze modelul dreptului muncii european, și anume: libertatea de mișcare, angajare și salarizare; îmbunătățirea condițiilor de muncă și viață; protecția socială; libertatea de asociere și negocierea colectivă; formarea profesională continuă; egalitatea de tratament dintre femei și bărbați; informarea, consultarea și participarea salariaților la procesul decizional din întreprindere; sănătatea și securitatea la locul de muncă; protecția copiilor și adolescenților, a vârstnicilor și persoanelor cu handicap⁵.

³ Publicat în J.O. C306/17 decembrie 2007, intrat în vigoare la 1 decembrie 2009. Noutățile constau în: UE dobândește personalitate juridică; se instituie Președintele Consiliului european; Înalțul reprezentant pentru politică externă și securitate; serviciul european extern; majoritatea calificată pentru votul în Consiliul european; extinderea principiului codeciziei; fixarea numărului de eurodeputați la 751; consultarea cetățenilor în luarea deciziilor și Carta drepturilor fundamentale ale UE

⁴ Art.137 nu se aplică cu privire la: salarii, dreptul de asociere, dreptul la grevă și la lock-out

⁵ Publicată în J.O. C364/1, 18/12/2000 cuprinde dispoziții referitoare la: munca forțată (art.5); protecția datelor personale (art.8); libertatea de a-și alege munca și locul de muncă (art.15); principiul nediscriminării (art.21); egalitatea de șanse (art.23); informarea și consultarea salariaților (art.27); dreptul la negociere colectivă și la grevă (art. 28); accesul la serviciile de plasament (art.29); protecția în caz de desfacere ilegală a contractului de muncă (art. 30); condiții echitabile de muncă (art. 31); interzicerea muncii copiilor și protecția tinerilor (art. 32)

La nivel național, configurările specifice tranziției post-comuniste și consecințele politicii fiscale ale economiei de tranziție au impus regândirea și reglementarea adecvată a relației individuale și colective de muncă, în concordanță cu noua structură instituțională a unui alt tip de proprietate.

În această perioadă, ținând cont de contextul transformărilor instituționale naționale și europene menționate sintetic mai sus, cercetările mele au fost centrate pe reconfigurări ale codificării într-un tip nou de legislație a muncii și securității sociale. Cărțile, studiile și articolele pe care le-am publicat⁶ au contribuit la construcția și afirmarea dimensiunii europene a legislației românești din domeniile muncii și securității sociale și la familiarizarea studenților și publicului interesat cu reglementările și principiile fundamentale ale dreptului la muncă, cu jurisprudența Curții Constituționale și a curților naționale în materia dreptului muncii. De asemenea, am participat la redactarea de proiecte de legi care să transpună acquis-ul comunitar, respectiv proiectul noului Cod al muncii (Legea nr. 53/2003), Regulamentul de funcționare al Avocatului Poporului, proiectul Codului de securitate socială. Soluțiile pe care le-am promovat în propriile publicații au fost preluate în actele normative adoptate în acea perioadă și au fost confirmate ulterior atât de practica judiciară, cât și de o parte a doctrinei, astfel: garantarea cadrului legal de dezvoltare a dialogului social⁷ și de exercitare a dreptului de liberă asociere în sindicate, exercitarea controlului aplicării legislației muncii și a modului în care se îndeplinesc obligațiile contractuale, garantarea unui nivel minim de protecție socială și de securitate a locului de muncă. Totodată, adoptarea de reglementări adecvate soluționării litigiilor de muncă și promovarea de dispoziții în materia statutului partenerilor sociali au condus la adoptarea Legii nr. 109/1997 (C.E.S.), a unei noi Legi privind soluționarea conflictelor de muncă în 1999, a unei noi Legi a patronatelor în 2001 și a noii Legi a sindicatelor în 2003.

B. Deceniul 2001-2010: Raportul dintre dreptul social național și cel european

⁶ Sindicatele – componente fundamentale ale societății civile, Ed. Tribuna Economică, București, 1999- pagini 340; Muncitorul și legea. Dreptul muncii (în colaborare cu Al. Athanasiu), Ed. Oscar Print, București, 1999- pagini 292; Dreptul muncii. Culegere de spețe –caiet de seminar (în colaborare cu Al. Athanasiu, L. Dima , T. Tunsoiu), Ed. Oscar Print, București, 1999- pagini 258; *Organisme tripartite în România*, Revista RAPORTURI DE MUNCĂ nr. 3/2000, Ed. Tribuna Economică, p. 52-54; *Organizarea negocierii la nivel european*, Revista RAPORTURI DE MUNCĂ nr. 7/1999, Ed. Tribuna Economică, p.54-56; *Organizarea dialogului social la nivel european*, Revista RAPORTURI DE MUNCĂ nr. 4/1999, Ed. Tribuna Economică, p.52-54; *Legal Reform in Post-communist Europe- The view from within*, Kluwer Academic Publishers Group-Martinus Nijhoff Publishers, Netherlands, 1995 - capitolul *The main features of Romanian Labour Laws in the period of transition* (în colaborare cu Al. Athanasiu) , p. 393-409

⁷ A se vedea pentru detalii, C.A. Moarcăș, *Sindicatele componente fundamentale ale societății civile*, Ed. Tribuna Economică, 1999, București, p. 322-328; *Dimensiunea socială a globalizării – rolul partenerilor sociali în dezvoltarea unor noi forme de organizare a muncii*, în *In honorem C. Bîrsan-L. Pop*, Supliment la nr. 2 /2006 a revistei PANDECTELE ROMÂNE, Ed. Rosetti, p. 435-442

Anul 2000 a marcat începutul celui de al doilea deceniu de evoluție a legislației muncii, care a coincis cu pregătirile aderării României la Uniunea Europeană. În această perioadă, dominată de transpunerea în legislația internă a acquis-ului comunitar, cercetarile mele s-au concentrat pe abordarea dreptului muncii din perspectiva economiei de piață și a drepturilor de proprietate privată, pe o analiză aprofundată a legislației U.E., mai ales în materia securității sociale, și pe analiza dreptului de proprietate intelectuală⁸. La nivel național, cel mai important eveniment legislativ pentru domeniul temei de specialitate l-a constituit adoptarea Codului muncii, la a cărei elaborare am participat, prin Legea nr. 53/2003. Aspectele noi pe care le-a consacrat Codul muncii din 2003 ar putea fi rezumate astfel: instituirea de principii și valori democratice ale relației de muncă; introducerea principiilor de formare profesională continuă a salariaților/angajaților și promovarea unor instituții juridice nereglementate anterior⁹.

Rezultatele profesional-universitare ale propriilor cercetări juridice s-au concretizat și în inițierea unui program de master în domeniul relațiilor de muncă și industriale - în cooperare cu Centrul American pentru solidaritate în muncă - și a unui Centru de formare de resurse umane în domeniul proprietății intelectuale - în cooperare cu Academia Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale (OMPI) la Universitatea din București, Facultatea de Drept.

Publicațiile¹⁰ din această perioadă au consacrat, pentru prima dată în literatura de specialitate din România, linii practice de elaborare a unei politici sociale adecvate impactului pe care globalizarea și migrația forței de muncă l-au produs asupra relațiilor de muncă¹¹, pe de o parte, și au stat la baza redactării Codului muncii și a legilor în materia securității sociale, legea privind parcurile tehnologice, mobilitatea forței de muncă și legea

⁸ A se vedea, *World Intellectual Property Organisation 1992-2007*, WIPO Publishing House, Geneva, 2008 –capitolul *Enforcement*, p. 174-182; *Raconte-moi la propriete intellectuelle*, collection du citoyen Nanee editions Paris, 2008 - capitolul *Atteintes aux droits de la propriete intellectuelle*, p. 37-44

⁹ Clauza de neconcurență și de fidelitate, munca prin agent temporar de muncă, munca cu timp parțial, răspunderea patrimonială în locul celei materiale, obligația de informare și consultare etc.

¹⁰ C.A. Moarcăș, *Das individuelle Arbeitsrecht in der Privatwirtschaft* (2000), publicat de Institutul de drept pentru Europa de Est, în *Individuelles Arbeitsrecht in Osteuropa* vol. 39, Ed. Berlin Arno Spitz GmbH, p.155-176; *Coordonarea sistemelor de securitate socială: Metoda Deschisă de Coordonare (MDC)*, REVISTA ROMÂNĂ de DREPT PRIVAT nr. 4/2010, Ed. Universul Juridic, p. 134-150; *O analiză comparativă între șomajul tehnic și munca prin agent temporar de muncă* (în colaborare cu P. Boteanu, A.M. Vlăsceanu), REVISTA ROMÂNĂ de DREPTUL MUNCII nr. 7/2010, Ed. Wolters Kluwer, p. 28-47; *Impactul globalizării asupra reglementărilor din domeniul muncii. Posibile schimbări în sistemul relațiilor industriale*, Revista de DREPT PUBLIC nr. 1 /2005, Ed. All Beck, București, p. 25-35; *Migrația forței de muncă calificate: Tendințe contemporane, analiză și posibile opțiuni politice din perspectiva normelor internaționale ale muncii*, Revista PANDECTELE ROMÂNE nr. 6 /2004, Ed. Universul Juridic, p. 236-250; *Acțiunea normativă a Organizației Internaționale a Muncii și economia mondială. Principiul egalității de șanse și de tratament*, Revista PANDECTELE ROMÂNE nr. 1 /2004, Ed. Universul Juridic, p. 203-214

¹¹ A se vedea, C.A. Moarcăș, *"Politica socială în era globalizării. Linii directoare practice pentru un regim de protecție socială modern"*, Revista de DREPT PUBLIC nr. 3 /2005, Ed. All Beck, p. 35-48

privind comitetele de întreprindere și structurarea dialogului partenerilor sociali, pe de altă parte.

C. Deceniul 2011-2020: Legislația muncii din perspectiva Strategiei Europa 2020

Contextul în care se desfășoară cercetările mele juridice din această perioadă este, iarăși, unul nou și specific. La nivel internațional și regional, odată cu adoptarea Documentului de evaluare al Strategiei Lisabona¹², strategia în materia forței de muncă o constituie crearea de locuri de muncă mai bune și mai numeroase și combaterea sărăciei prin măsuri de incluziune socială concretizate în Strategia Europa 2020¹³. La nivel național, având ca fundament efectele negative ale crizei mondiale și exigențele impuse de competitivitatea economică regională și globală, legiuitorul român a decis că soluția ideală pentru creșterea economică și ieșirea din recesiune ar consta în:

- a. liberalizarea normativității în domeniul dreptului social prin diminuarea rigidității normelor imperative, care au consacrat ceea ce este îndeobște cunoscut sub denumirea generică de "ordine publică socială", reglementată de Codul muncii Legea nr. 53/2003)¹⁴;*
- b. promovarea "relaxării" în cadrul juridic specific relațiilor de muncă.*

Adoptarea în martie 2011 a Legii nr. 40/2011¹⁵ pentru modificarea și completarea Legii nr. 53/2003 și în mai 2011 a Legii dialogului social nr. 62/2011¹⁶ au avut ca motivație flexibilizarea relațiilor de muncă - fundamentată pe documentele U.E., în special pe comunicările privind flexicuritatea și Directivele U.E privind formele în care se prestează munca¹⁷, iar în materia securității sociale de adoptarea unei noi Legi a sistemului unitar de pensii publice nr. 263/2010 și a Legii nr. 292/2011 privind asistența socială.

*În domeniul **relațiilor colective de muncă**, legiuitorul român din 2011 își modifică fundamental opțiunea cu privire la reglementarea și revizuirea acestora, respectiv reunește în cuprinsul Legii nr. 62/2011 intitulată Legea dialogului social - toate reglementările ce făceau*

¹² A se vedea documentul U.E. SEC (2010) 114 final , Bruxelles 2 .2.2010 la www.europa.eu

¹³ Document adoptat de Parlamentul European P7_TA(2011) 0068 care are trei inițiative: a) creștere inteligentă – dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere și inovare, educație și o societate digitală; b) creștere durabilă – promovarea unei economii mai eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor, mai ecologice și mai competitive; c) creștere favorabilă incluziunii – promovarea unei economii cu o rată ridicată a ocupării forței de muncă, în măsură să asigure coeziunea economică, socială și teritorială, implicit combateră sărăciei. Aceste trei priorități se susțin reciproc și oferă o imagine de ansamblu a economiei sociale de piață a Europei pentru secolul al XXI-lea

¹⁴ Publicată în M.Of. nr. 72 din 5 februarie 2003

¹⁵ Publicată în M. Of. nr. 225 din 31 martie 2011

¹⁶ Publicată în M. Of. nr. 322 din 10 mai 2011

¹⁷ Pentru detalii, C.A. Moarcăș Costea, A.M. Vlăsceanu , "Dimenisuni ale flexicurității", în Revista Română de Drept Privat nr. 1/2011, p. 112-120

obiectul unor titluri din Legea nr. 53/2003 (Codul muncii)¹⁸ și a legilor speciale: legea privind organizarea și funcționarea organizațiilor partenerilor sociali (Legea nr. 54/2003 - Legea sindicatelor și Legea nr. 356/2001 - Legea patronatelor); organizarea și funcționarea Comitetului Economic și Social (Legea nr. 109/1997); constituirea și funcționarea comisiilor de dialog social la nivelul administrației publice centrale și la nivel teritorial (H.G. nr. 369/2009); negocierea colectivă (Legea nr. 130/1996 privind contractul colectiv de muncă) și Legea nr. 168/1999 privind soluționarea conflictelor de muncă.

Considerând toate aceste modificări, operate în anul 2011 de legiutorul român în domeniile dreptului muncii, apare cu claritate ca ele reflectă creșterea puterii angajatorului prin extinderea mecanismelor dreptului civil în domeniul relației de muncă, prin parificarea regimului juridic între toate tipurile de contracte de muncă și prin negarea regulii priorității contractelor de muncă pe perioadă nedeterminată¹⁹. În domeniul relației colective de muncă, sporirea puterii angajatorului se reflectă prin diminuarea rolului contractelor colective de muncă și prin eliminarea reglementării contractelor colective la nivel național; prin reevaluarea conținutului normativ al dialogului social, limitările exercițiului dreptului la grevă și restângerea dreptului de asociere în sindicate. Odată cu aceste noi reglementări juridice naționale, au apărut și neconcordanțe sau abateri de la cadrul legislativ european, care are, conform Constituției României, preeminență asupra dreptului național.

Pornind de la aceste realități, cercetările mele și rezultatele publicate au vizat critica reglementărilor contrare legislației europene și internaționale²⁰, dar și propunerea de noi soluții legislative, prin care să se efectueze o transpunere corectă a legislației menționate.

¹⁸ A se vedea capitolele VII, VIII și IX din C. muncii, Legea nr. 53/2003

¹⁹ Al. Athansiu, Cuvânt-înainte, Modificările Codului muncii și ale legii dialogului social, Ed. Universul Juridic, București, 2011, p. 6

²⁰ Dreptul individual al muncii. Analize teoretice și studii de caz (în colaborare cu A.M. Vlăsceanu), Ed. C.H. Beck, București, 2010- pagini 347 ; The role of the European legislation in the development of the social law in Romania (în colaborare cu Al. Athanasu), Ed. C.H.Beck, București, 2010- pagini 270; Drept individual al muncii. Terminologie și practică judiciară, Ed. C.H. Beck, București, 2011- pagini 169; Drepturile sociale ale lucrătorilor migranți, Ed. C.H. Beck, București, 2011- pagini 298; Instrumente de coordonare a sistemelor de securitate socială, Ed. C.H. Beck, București, 2011- pagini 205; *Prestațiile familiale ale lucrătorului migrant în Uniunea Europeană*, Revista CURIERUL JUDICIAR nr. 9/2011, Ed. C.H. Beck, p. 439-442; *Dispoziții speciale aplicabile prestațiilor de boală, maternitate și invaliditate din perspectiva Regulamentelor CE 883/2004, CE 987/2009 și 988/2009*, Revista CURIERUL JUDICIAR nr. 5/2011, Ed. C.H. Beck, p. 266-271; Coordonarea sistemelor de securitate socială din perspectiva Convenției europene de securitate socială a Consiliului Europei, Revista CURIERUL JUDICIAR nr. 4/2011, Ed. C.H.Beck, p.211-216; Protecția socială a salariaților migranți la nivel internațional, Revista CURIERUL JUDICIAR nr. 3/2011, Ed. C.H. Beck, p. 147-153; Standarde minime internaționale de coordonare a sistemelor de securitate socială, Revista CURIERUL JUDICIAR nr. 2/2011, Ed. C.H. Beck, p.84-88; Aspecte sociale ale Strategiei UE 2020 (în colaborare cu A. Băngală), REVISTA ROMÂNĂ de DREPTUL MUNCII nr. 4/2011, Ed. Wolters Kluwer, p. 17-25; Dimensiuni ale flexicurității (în colaborare cu A.M. Vlăsceanu), REVISTA ROMÂNĂ de DREPT PRIVAT nr. 1/2011, Ed. Universul Juridic, p. 112-121

Secțiunea II - Proiecte de viitor

Viitorul cercetărilor mele juridice, din domeniile de consacrare academică deja menționate, este dependent de două tendințe cristalizate pe plan național, european și global: (a) extensia analizelor comparative, în condiții de deznaționalizare parțială și europeanizare accentuată a dreptului muncii și securității sociale; (b) reconfigurarea permanentă a relațiilor de muncă în condiții de dezvoltare accelerată a economiei post-industriale și, în cadrul acesteia, a economiei sociale. În acest context, devine tot mai relevantă analiza dependenței codificării din dreptul muncii și securității sociale de structurile instituționale ale economiei și societății, precum și de practicile jurisprudențiale.

Prin urmare, anticipez noi abordări – pe care le numesc comparativ-specifice – și noi priorități - pe care le consider a fi profund corelate. În consecință, activitățile viitoare de cercetare se vor axa pe două domenii prioritare (dreptul muncii, cu privire specială asupra relației colective de muncă, și dreptul securității sociale), fiecare cu domeniile tematice specifice:

- (i) reconfigurarea codificării relației de muncă (relația individuală și colectivă de muncă);*
- (ii) identificarea, caracterizarea și codificarea națională și comparativ-europeană, a noilor raporturi juridice conexe raportului de muncă. Dominantele acestei abordări vor fi următoarele: (1) provocările mondiale: creșterea riscurilor și a vulnerabilității; (2) rolul protecției sociale în epoca modernă: factor al dezvoltării durabile și al reducerii sărăciei; (3) rolul protecției sociale în riscurile determinate de piața muncii.*

Analiza comparativă și contextual națională a unei astfel de tematici presupune, pe de o parte, implicarea de doctoranzi și, pe de altă parte, dialogul structurat cu partenerii sociali. Anticipez, astfel, realizarea aceluia tip de cercetare interdisciplinară, care este deschis cooperării și dialogului, anticipării și participării, originalității și utilității sociale.

